

ערב ראש השנה תשפ"ז: ישראל מאמינה, נחושה ומלוכדת מול איומים קיומיים

written by מאיר בן שבת | 10.09.2026

ההנחה שחברה מערבית מפולגת כמו ישראל תקרוס תחת שלוש שנים של מתקפות טילים התבררה כשגויה. הציבור היהודי בישראל מפגין עמידות ממושכת. רובו תומך בהמשך המערכות הצבאיות, ואף מגלה נכונות לשאת במחיר הדמים והכלכלה מתוך תפיסת איום קיומי משותפת, וללא קשר למידת שביעות רצונו מהממשלה. המסקנה הזו התפרסמה בנייר עמדה שהוציא לפני כשבוע "מדא אל-כרמל" המרכז הערבי למחקר חברתי יישומי, היושב בחיפה.

אין זו הפעם הראשונה שמוצגת הערכה מחמיאה כזו על חוסנו ונחישותו של העורף הישראלי. כבר בינואר 2025, במאמר שפרסם החוקר והסופר הפוליטי הוותיק מאג'ד כיאלי במגזין הנחשב אל-מג'לה, הוא תיאר את התרסקות "אשליית קורי העכביש" ואת "השקר וההונאה של המונח 'אחדות הזירות'". כותרת מאמרו אז סיפקה את תמצית הסיפור: "קריסת האופציה הצבאית נגד ישראל".

דברים דומים אמר גם ד"ר עבד אל-מונעם סעיד, יושב ראש הוועדה המייעצת של "המרכז המצרי למחשבה ומחקרים אסטרטגיים" (ECSS). בסדרת מאמרים ופרשנויות לאמצעי התקשורת הוא עמד על שני כשלים תפיסתיים שהיו בעוכריהם של ראשי חמאס ו"ציר ההתנגדות" האיראני. הראשון הוא בהערכת השפעת הקרע הפנימי בחברה הישראלית. ההנחה כי ישראל השסועה תתקשה להתמודד עם התקפה עליה, וכי תגובתה הצבאית תהיה מוגבלת או ניתנת להכלה, הופרכה ברגע האמת. החברה הישראלית התלכדה וגילתה איתנות שהפתיעה את מקבלי ההחלטות בעזה ובטהרן, ואפשרה פעולה עוצמתית ורחבת היקף ששינתה את פני האזור.

הכשל השני שעליו עמד ד"ר סעיד הוא אשליית "אחדות הזירות" והסתמכות על השחקנים האזוריים. לדבריו, ראשי "הציר" בנו על כך שהתלקחות בזירה אחת תפעיל חזית אזורית כוללת שתכריע את ישראל. בפועל, המדינות הערביות המובילות בחרו לשמור על האינטרסים הלאומיים שלהן, והותירו את איראן ושלוחותיה להתמודד לבדן עם המכה שניחתה עליהן. אפשר להניח כי מסקנות אלה ביחס לישראל משקפות גם את הלך מחשבתם העכשווי של מי שנותרו להנהיג את ציר ההתנגדות או של שחקנים אחרים באזור, שמסיבות מובנות לא נותנים לכך ביטוי מפורש. קשה להפריז בחשיבותה של הכרה כזו.

אומנם מלחמתה של ישראל טרם הסתיימה, והיא מתנהלת במישור הפיזי-גשמי, אך הניצחון בה יהיה מובהק אם תחולל לא רק את השינוי הנדרש ביכולותיו של האויב, אלא גם מפנה תודעתי שינוי עמוק וקבוע בתפיסותיו ביחס לישראל, שיוביל אותו להבנה שלא יוכל להשיג את מטרותיו באמצעות כוח ואלים. השימוש בהם לא ישתלם לו.

האם ניתן להגיע להכרעה כזו? במבט על מלחמות העבר אפשר לומר כי ישראל השיגה זאת מול מדינות ערב. זה קרה במלחמת ששת הימים, שיצרה הלם תודעתי עמוק בעולם הערבי, וסדקה את התפיסה שניתן להשמיד צבאית את ישראל בטווח המיידי. כך גם היה במלחמת יום הכיפורים, שלמרות ההפתעה בפתיחתה, סיומה בנחיתה ישראלית מעבר לתעלה ובסמוך לדמשק הביא את מצרים ומדינות נוספות להכרה שלא ניתן לכפות פתרון צבאי לסכסוך עם ישראל. הכרה זו סללה את הדרך לביקורו של אנואר סאדאת בירושלים ולהסכמי השלום בעקבותיו.

במידה מסוימת אפשר אפילו להצביע על הסכמי אברהם כביטוי לעומק השינוי התודעתי בעולם הערבי והמוסלמי, כאשר מדינות שנמנו על המחנה המתנגד לישראל בחרו להעדיף את שיתוף פעולה עימה על פני המשך החרמות והמאבקים.

אכן, אין להשוות זאת להתמודדות עם גורמי טרור וגרילה. הכרעה תודעתית מולם קשה יותר להשגה. ראשית, בגלל הרגישות הנמוכה שלהם לנזק. בניגוד למדינות מתוקנות, הם מחויבים פחות לשמירה על התשתיות האזרחיות או לרווחת האוכלוסייה. יתרה מכך, הם מוכנים לאפשר פגיעה קשה באוכלוסייה אזרחית, ואף להסתתר ולפעול מתוכה, תוך סיכונה.

שנית, בגלל תפיסת הניצחון של אויב כזה. מבחינת ארגון גרילה או טרור, די שיישאר על רגליו בסוף המערכה נגדו כדי להיות בתודעת ניצחון. שלישית, לנוכח האידאולוגיה הדתית הקיצונית שלו. בעיני אותו אויב המאבק נתפס כנצחי וכציווי אֱלֹהִי, ולכן כל הפסד נחשב כטקטי וזמני, ולא כמפלה או כתבוסה.

אין לנו ברירה אחרת

במבט אל אתגריה הביטחוניים של ישראל, למרות שהמלאכה עוד רחוקה מסיום, האפשרות להשיג ניצחון תודעתי בחלק מזירות המערכה קרובה מתמיד. כך למשל בעזה, אובדן שטח, פירוק מוחלט של האויב ופירוץ צבאי יהיו ללא ספק עדות ניצחת לתבוסת חמאס ולהשלמת תהליך ההכרעה גם במישור התודעתי.

בזירה אחרת ישראל כבר השיגה הכרעה תודעתית, בהקרסת "ציר ההתנגדות" האיראני בסוריה, הגם שלגבי הישות הסורית החדשה קשה לקבוע זאת, מאחר שהיא עדיין בעיצומו של תהליך עיצוב. השלטון החדש משווק זאת כפרגמטיזם, אך זה עלול להיות מסווה ורמיה.

תפיסתה של סוריה בעיני איראן כ"חצר האחורית" של טהרן נשברה לחלוטין. הנוכחות האיראנית בסוריה, על ביטוייה השונים, הידלדלה מאוד, וכך גם השפעתה.

אם בעבר הכרעה תודעתית מול סוריה פירושה היה לגרום לבשאר אלאסד להבין שלא ישתלם לו לפתוח במלחמה, הרי שכיום התודעה הסורית מוכרעת על ידי הפחד ממהלכים שיובילו לקריסה פנימית נוספת. השלטון החדש מורתע מישראל, ופועל מתוך שרידות פוליטית. החשדנות ההדדית נותרה גבוהה, וישראל נאלצת לאכוף את הקווים האדומים שלה בכוח צבאי מעת לעת כדי לשמר הרתעה זו.

באשר ללבנון ולחיזבאללה, בעקבות המכות הקשות שישראל הנחיתה ² החל ממבצע חצי הצפון,

דרך חיסולם של חסן נסראללה וצמרת הארגון, ועד להסכמי הפסקת האש והסכמי המסגרת עם הממשלה בביירות [2] נשברה התפיסה ההיסטורית של משוואות ההרתעה שחיזבאללה ניסה לכפות מאז 2006. עם זאת, שרידותו הפוליטית של הארגון והתנגדותו להתפרק מנשקו מונעים הכרעה תודעתית מלאה. חיזבאללה כיום מוכה ושקוע בהגנה עצמית ובשרידותו הפוליטית. אך כדי שהכרעתו תהפוך לקבועה, דרוש פירוק מוחלט של התשתית הצבאית של הארגון והגבלת פעילותו הפוליטית [2] תהליך שעדיין נמצא בליבה של מחלוקת פנים-לבנונית ובינלאומית מורכבת.

האופן שבו האזור תופס את ישראל [2] לא רק את יכולותיה הצבאיות בהגנה ובהתקפה, אלא גם את עוצמתה הכלכלית ואת איתנות העורף [2] מבסס את האופטימיות ביחס לאתגר ההכרעה התודעתית. יהיו מי שיטענו כי מדיניותה בהפעלת הכוח וגישתה ביחס להסדרים מדיניים מתפרשות ככוחנות וכחתירה להגמוניה, באופן שמביא לבידודה. בשכונה שבה אנו חיים אין לנו ברירה אחרת.

החולין בצל הנצח

הימים הללו בזנבו של חודש אלול ותחילת תשרי נושאים איתם דריכות רוחנית ורצון פנימי עמוק להתכנסות ולתיקון. אלא שבעוד שהלב מבקש להתעלות אל גודלם, המציאות היומיומית תובעת את שלה.

הקיום היהודי התנהל מאז ומתמיד בשני מישורים מקבילים [2] הזמן החולף מול הנצח. אין אלה חיים נוחים, והקונפליקט המתמיד ביניהם מוליד את התופעות המורכבות של אופיינו הלאומי. מצד אחד אנו עם תזזיתי, הקשוב לכל שינוי ומגיב לו, ומצד שני אין מי שיודע כמונו לבור מתוך שפע החוויות את היציב והקיים.

התחושה שהחולין מחמיץ את הימים הנוראים אינה עדות לכישלון רוחני, אלא ביטוי חי למתח הקבוע הזה. דווקא בתוך ים רעשי השגרה, החיבור למקורות העתיקים ולמהות העמוקה של הימים הללו מאפשר למצוא אמת, אמונה ובסיס איתן לאופטימיות.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 11 בספטמבר 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.